

Гордана ТОМОВИЋ
Београд

ДУБРОВАЧКА ГРАЂА О ЦРКВИ ГРЛИЦИ У ПОЛИМЉУ

Апстракт: Само четири документа из Државног архива у Дубровнику помињу цркву Грлицу. Налазила се у селу Родијеља, на ушћу Грличког потока у реку Бистрицу, десну притоку Лима. Била је транзитна станица до које су влашки крамари браћа Хлапац и Станоје Станковић спроводили караване разне робе, тканина, калаја и вина познатих дубровачких трговаца XV века, од којих су неки дуго живели у Приштини (Никола Главић, Никола Живолиновић). У прилогу се дају оригинални текстови дубровачких докумената (1423-1430) са преводом.

Key words: church Grlica, Polimlje, ragusan merchants, caravan trade, malvasia, stagno.

Полимље је у средњем веку било живо и прометно трговачко подручје, са развијеном путном мрежом и већим бројем места, насеља и цркава, до којих су долазили дубровачки каравани натоварени разном робом, где су пословали и боравили познати дубровачки трговци и где се временом из дубровачко-српских привредних веза развио слој домаћих трговаца од којих су поједини стекли дубровачко грађанство. Ту слику Полимља градила је и дорађивала дуго, упорно и акрибично Ружа Ћук кроз низ својих радова, с правом мером између оног што је већ било познато и података до којих је дошла својим истраживањима дубровачке грађе. Препознавала је трагове познатих караванских станица у некадашњем транзитном пејзажу Полимља, које је имала прилику да лично упозна и да њиме прође (Брезница, Буковица, Бреза, Комарани). Једна од њих је била и црква Грлица, чије тачно место Ружа Ћук није успела да открије, и поред истрајног трагања, али је указала где је треба тражити: близу

цркве Светог Петра на Лиму, на десној обали Лима, на подручју српске Деспотовине.¹

Истражујући предео Бихор и Корита седамдесетих година прошлог века, Милисав Лутовац је забележио да у селу Родијеља, десетак километара североисточно од Бијелог Поља, на десној обали реке Бистрице при њеном ушћу у Лим, постоји Грлички поток.²

И данас се поток у селу Родијеља назива Грлички поток, како нам је потврдио професор др Велизар Недовић, чија се родна кућа налази управо на Грличком потоку. Дуго година је сакупљао податке о своме селу и трагове старине, а о свему пронађеном и мештани су га редовно обавештавали.³ Иако је поток углавном безводан, у време већих падавина ствара се снажни бујичави ток, који угрожава куће са обе стране потока. Од ушћа Грличког потока, дуж десне стране Бистрице, у окуци реке простире се веома плодно поље. Грлички поток се спушта уском и стрмом удолином са падина узвишења које мештани називају Стена или Крш (1019 m), и на чијем је врху Градина (1086 m) у селу Пећарска. Испод стене су Вардишта, а у близини потеси Забел и Подзабел.⁴ Трагови старина пронађени су на више места. Код Крша, све до Вардишта и Забела, има нагомиланог камења, у јазовима су налажени остаци старих кућа, зидина, један озидани бунар, а приликом изградње трафо-станице, на њиви која се назива Еминовача откривен је део зида широк 1 m. Једна глава тала-

¹ Ружа Ђук, *Два стара трга у Полимљу*, Историјски часопис XXIX-XXX, Београд 1982-1983, 39-46 (Брезница, Буковица); иста, *Бреза и Комарани – средњовековна насеља у Полимљу*, Историјски часопис XXXIV, Београд 1987, 61-73; иста, *Караванске станице у Полимљу у средњем веку*, Милешевски записи 2, Пријепоље 1997, 7-24, стр. 18-19 (о цркви Грлици).

² Милисав В. Лутовац, *Бихор и Корита, антропогеографска испитивања*, Насеља и порекло становништва 40, Београд 1967, 138-139.

³ Срдачно се захваљујем др Велизару Недовићу, редовном професору педагошких наука у пензији, на спремној помоћи и обавештењима које ми је пружио о географији села и налазима старина.

⁴ Забел је посед у личном власништву, владара, властеле или цркве. Поред Забела, у селу Родијеља постоји и Подзабел, оба топонима из средњег века, можда део метоха цркве Грлице. О забелу: *Лексикон српског средњег века*, Београд 1999, 202 (М. Благојевић).

састе косе од мермера плавозелене боје откопана је код Крша 1941. године. Била је вероватно античка, а данас је изгубљена.

О старини села Родијеља говоре и српски историјски извори. У суседству села, на ушћу реке Бистрице у Лим налази се стара црква Богородице Бистричке, названа Вољавац, која је дуго била у рушевинама и недавно је обновљена. Метох Богородице Бистричке успостављен је у време Стефана Немање, потврђен је и увећан средином XIII века, а потом је у време краља Милутина и Стефана Дечанског цело властелинство, са још два имања, Светог Николе на Сиротињи и Свете Богородице у Кутањској, додељено манастиру Светог Петра на Лиму, тада седишту хумског епископа.⁵

Према опису међа, постојећим називима места и рељефу може се установити просторна величина метоха Богородице Бистричке, будући да је једном граничном линијом био обухваћен већи земљишни комплекс са обе стране Лима. На десној страни ка североистоку припадало му је село Плано и део предела Бистрице дуж полукружног тока реке, укључујући цело подручје села Родијеља. Источни међник метоха била је река Гошевштица, данас Гошевска река, која снажним врелом избија у селу Вишњево испод планине Гиљеве, тече ка југу и протиче кроз село Гошево, понире кроз камениту и уску клисуру на источној граници села Мојстира, избија као Бистрица и тече ка западу до ушћа у Лим. Ово понирање и поновно избијање реке забележено је у повељи краља Владислава Богородици Бистричкој као "ускрсније".⁶

⁵ Стојан Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд 1912, 589 - 592 (Богородица Бистричка): 593-598 (Свети Петар на Лиму).

⁶ У Архиву манастира Хиландара под бр. 2 налази се на истом акту препис повеље краља Стефана Владислава Богородици Бистричкој (1234 - 1243) који је настао за време краља Уроша I, повеља краља Уроша I о Богородици Кичавској (1243 - 1276) и интерполација из времена краља Милутина. Д. Синдик, *Српска средњовековна акта у манастиру Хиландару*, Хиландарски зборник 10, Београд 1998, 18 - 19. Текст повеље тумачен је на основу фотографија за чије смо коришћење захвални колеги Душану Синдику. О границама посуда Богородице Бистричке, Г. Томовић, *Жупа Љубовића*, Краљ Владислав и Србија XIII века, Београд 2003, 47-62 (са картом на стр. 60).

Назив села Бистрице временом се пренео на подручје метоха Богородице Бистричке, а само село Бистрица понело је име Вољавац, вероватно по ваљавицама у којима се ваљало, односно израђивало сукно, по које су, можда, некада долазили и приморски трговци. Међутим, оно што је на првом месту у српским земљама привлачило дубровачке трговце и предузетнике као магнет били су метали и рудно благо.

У близини села Родијеља је старо село Плано, чије име потиче од глагола плавити или топити руду, затим Смрдећи поток, назван по испарењима сулфидних руда, у суседном селу Вољавац. Брдо Равни Гвозд (1210 m), између села Мојстира и севернијег села Граје, показује да се ту рударило гвожђем, а на потесима Вигњиште, у родијељском засеку Брчве и у селу Жиљак, прича се да су биле ковачнице.⁷

Уз руднике су се развијали и путеви. Име села Пећарска, суседног Родијељама, могуће да је постало као одредница пута за Пећ, *Цада Пећанска (Ipeker Weg)*, а забележено је у једном аустријском опису из 1899. године.⁸ Кроз село Мојстир, према повељи краља Владислава, средином XIII века пролазио је већи пут, цеста, који је преко брда Дебеља силазио на Михољу цркву.⁹ До тих средњовековних полимских цркава, данас заборављених, каква је била црква Грлица у Родијељама и Михоља црква у Мојстиру, старим путевима дуж Лима и обе стране Бистрице стизали су натоварени разном робом дубровачки каравани, а потом су је преузимали домаћи трговци и одвозили даље, пут Сјенице и ка Пећи и Приштини.

О цркви Грлици позната су до сада само четири документа из Дубровачког архива.¹⁰ Иако малобројна, дубровачка грађа садржи

⁷ Милисав Лутовац, *Бихор и Корита, антропогеографска испитивања, Насеља и порекло становништва* 40, Београд 1967, 135 (Вигњиште и Дуварине у селу Жиљак); 139 (Вигњиште у селу Брчве).

⁸ *Detailbeschreibung des Sandžaks Plevlje uund des Vilajets Kosovo*, Wien 1899, 171.

⁹ Јово Медојевић, *Становништво и насеља бјелопољског краја*, Бијело Поље 2005, 121 (Смрдљан вода у Вољавцу); 152 (Градина у Пећарској).

¹⁰ Прибављање ових докумената омогућили су нам пријатељско посредовање Душана Синдика и стручна и спремна предусретљивост Иване Лаза-

важне податке о дубровачким трговцима, поносницима и трговачком промету код цркве Грлице – личности које се у њој јављују добро су познати дубровачки трговци из властеоских породица Соркочевић и Ђорђић, као и Бизанти, пореклом из Котора, затим трговци Никола Главић и Никола Живолиновић, власи поносници Херак Милошевић из катуна Малешеваца, браћа Хлапац и Станоје Станковић.

Херак Милошевић, влах из катуна Малешеваца, појављује се као крамар у транспорту разне робе Дубровчана од 1405. године, када је преко Босне и Подриња превозио 46 товара тканина и друге робе до Ариља у Моравици, у Србији; 1422. године уговарао је пренос робе на 47 коња до Рудника; 1423. године са Раском Хребелјановићем, такође из катуна Малешеваца, било је предвиђено, изгледа, да пренеће на 40 коња првобитно робу до цркве Грлице, што је, из непознатог разлога промењено (прецртано), па је као одредиште наведено *Bris in Prerogle*, односно Бреза у Полимљу, јужно од Пријепоља.¹¹

Никола Главић, назван и Форте, пореклом из Србије, познати је дубровачки трговац, који је дуго живео и пословао у Приштини (1413-1442), где је са Николом Живолиновићем (1425-1436) развио веома уносне послове у добијању и промету сребра у Србији, у кредитној трговини и у развоју производње тканина у Дубровнику. Међу разном робом коју су увозили из Венеције (вуна, памук, крзна, боја за тканине) било је калаја, тањира од калаја, малвазије.¹² Увоз

ревић из Државног архива у Дубровнику, којима изражавамо искрену захвалност. При читању и преводу текста приложених дубровачких уговора, задужили су нас колегијалном помоћи др Ђуро Тошић и корисним сугестијама академик Десанка Ковачевић – Којић, а посебно академик Сима Ћирковић, коме смо веома захвални што је провером читања и превода омогућио да се отклоне погрешна или несигурна тумачења.

¹¹ Михаило Ј. Динић, *Дубровачка средњевековна караванска трговина*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 690, нап. 6; 691, нап. 16; Р. Ћук, *Караванске станице у Полимљу у средњем веку*, Милешевски записи 2, Пријепоље 1997, 18-19 (о цркви Грлице).

¹² Импозантан обим њиховог пословања и њихову важну улога у трговини сребром и златом и привредним везама између Србије и Венеције откривају трговачке књиге браће Кабужић, са којима су сарађивали, Десанка Ковачевић-Којић, *Никола Твртка Главић и Никола Живолиновић у трговачким књигама браће Кабужић*, Историјски часопис XL-XLI, Београд 1995, 5-18.

калаја почетком XV века, превоз барком и различита купопродајна цена огледају се кроз пословање дубровачке компаније браће Кабужић. Према њиховој трговачкој књизи, Никола Твртка Главић имао је да плати млетачком трговцу Антонију ди Бон 24. маја 1429. године 168 дуката и 25 гроша за 1 961 либру калаја и 7 дуката за превоз преко мора.¹³ Три године касније, 1431. године, Кабужићи су увезли 2 180 либара калаја, исплативши, по обрачуну од 75 дуката за миљар, Ратку Надалу и за превоз барком Живку Мисерковићу укупно 169 дуката и 16 гроша (укњижено 24. маја). Од тога су 2080 либара калаја продали 26. маја Николи Твртка Главићу и његовим ортацима по венецијанској мери либре (301,23 gr) за 166 дуката, а 100 либара задржали су да продају за 8 дуката.¹⁴ Судаћи по томе, калај се увозио преко Венеције у Дубровник, а одатле испоручивао на српско тржиште.

Три товара калаја 1430. године била су отпремљена из Дубровника до цркве Грлице. Била је то знатна количина – та три товара тежила су 1 300 либри, односно укупно 426 311, 6 kg, према сталној тежини дубровачке танке либре од 327, 932 gr.¹⁵ Калај је бели метал плавичастог постојаног сјаја, мек и кован у танке листиће, лим и нити, подесан за легуре, а првенствено се користио за добијање широко распрострањене легуре са бакром, бронзе, а затим, због својих антикорозивних својстава за заштиту металних предмета, израђених од гвожђа, челика, олова и цинка. Отпоран на воду и ваздух, калај је метастабилан на промене температура, па се охлађен до ниске температуре претвара у сиви прах. Познат је под именом коситер, од грчког *κασσίτερος* или латински *stannum/stagnum*, док је

¹³ Десанка Ковачевић Којић, *Трговачке књиге браће Кабужић (Saboga) 1426-1433*, Споменик Српске академије наука и уметности СХХХИИ, Одељење историјских наука 11, Београд 1999, 74, Fol. 40; 238, fol. 70.

¹⁴ Д. Ковачевић Којић, *Трговачке књиге браће Кабужић (Saboga) 1426-1433*, Споменик Српске академије наука и уметности СХХХИИ, Београд 1999, 113, Fol. 72; 306, fol. 112; 307, fol. 112. О вредности млетачке либре и миљара, Милан Вајинац, *Речник наших старих мера III*, Српска академија наука и уметности, Београд 1968, 527, s.v. либра; 614 s. v. миљар.

¹⁵ Милан Вајинац, *Речник наших старих мера III*, Српска академија наука и уметности, Београд 1968, 526-528 s.v. либра.

данас у употреби турски назив калај. У природи је релативно редак. Антички свет се снабдевао калајем из Британије (*Insulae Cassiterides*) и Иберије.¹⁶

Калаја није било у Србији и Босни, па се у средњем веку увози.¹⁷ Појављује се у робном инвентару дубровачких трговаца у Босни, настањених у Подзвонику (*Sottosuonich*), који је пописан 10. априла 1424. Поред друге разноврсне робе, много оружја и делова коњске опреме, било је ту и 372 либре калаја (*stagno*). Калај се помиње и у оставини дубровачког трговца Мароја Весеоковића међу стварима које је држао у својој кући у Фојници 1455.¹⁸ У Србији је у раном средњем веку било и накита израђеног од калаја или заштићеног калајисањем. Познате су луксузне наушнице ливене од калаја и украшене техником филиграна и гранулације, и бакарно калајисано прстење са филиграном са некрополе у селу Матичане код Приштине (X/XI век), које се под старим именом Мотичани почетком XIV века помиње као међник поседа Липљанске епископије.¹⁹ Међутим, у првој половини XV века, када се товари са калајем из Дубровника испоручују до Комарана и Грлице у Полимљу, до најближих станица у српској Деспотовини, потребу за калајем условиле су нестабилне политичке прилике, када је опремање оружјем и ратним справама било најважније. Калај се користио за заштиту гвоздених делова

¹⁶ *Meliorova moderna neorganska hemija*, Univerzitet u Beogradu, Beograd 1958, 612-615.

¹⁷ Михаило Ј. Динић, *Дубровачка средњовековна караванска трговина*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 688-710, стр. 709 (шест товара калаја пренесена 1436. г. у Комаране тешка 2.472 либре = 810.647,9 kg).

¹⁸ Десанка Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовековне босанске државе*, Сарајево 1978, 196, нап. 20; 197, нап. 22; сл. документа на стр. 198 (Државни архив у Дубровнику, Lett. Di Lev. 9, fol. 30); иста, *Фојница у средњем вијеку*, Градски живот у Србији и Босни (XIV-XV вијек), Историјски институт, Београд 2007, 103-139, стр. 115 (Мароје Весеоковић).

¹⁹ *Археолошко благо Косова и Метохије од неолита до раног средњег века*, Српска академија наука и уметности – Музеј у Приштини, Београд 1998, 372, 682, 683, 685, 687 (Матичане); Марија Јанковић, *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Београд 1985, 112-117.

оклопа ратника,²⁰ и далеко важније, за израду топова, српски названих праште, италијанских бомбарди. О томе сведочи један познији документ с краја XV века. Султан Бајазит II из Цариграда је послао заповест Дубровчанима 2. фебруара 1498. године да пронађу и купе код трговаца и других људи потребну количину коситера и гвоздених жица за израду топа (лу/м/барденске направе) и предају његовом склаву Хамзи кад он дође у Дубровник.²¹

Пренос три товара калаја до цркве Грлице уговорио је августа 1430. године влах Станоје Станковић, под обавезом аптаги,²² за рачун сер Марина Јунија Ђорђића, преузимајући на себе сав ризик од могућих опасности на путу. Од уговорене суме од 8 перпера по товару, примио је унапред два, а остатак би му био исплаћен по обављеном послу. Исти крамар, Станоје Станковић, уговорио је 4. јануара 1436. године са дубровачким трговцем Никшом Влатковићем да пренесе из Дубровника готово двоструко већу количину калаја (2 472 либре) до Комарана и да је испоручи Никшиним слугама. У Полимљу, подељеном између Босне и Србије, Комарани, на левој страни Лима западно од Бродарева, тада су били прво место на територији деспота Ђурђа Бранковића.²³

Пренос калаја до цркве Грлице, уговаран 16. августа 1430, требало је да отпочне из Дубровника у року од осам дана, што значи најкасније 24. августа. То се није догодило, јер је управо следећег дана, 25. августа, Станоје Станковић склопио други уговор, овога пута са дубровачким трговцем Николом Форте, о преносу два това-

²⁰ Ђурђица Петровић, *Dubrovačko oružje u XIV veku*, Београд 1976, 105 (калајисани делови оклопа – кораче); 113 (калајисане плочице на рукавицама од гвожђа); 127-132 (бомбарде).

²¹ Љуб. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, Београд – Ср. Карловци 1934, 324.

²² Јелена Даниловић, *О правној природи и развоју установе „аптаги“ дубровачког права*, Историјски часопис XII-XIII, Историјски институт, Београд 1963, 31-90, стр. 37: главна карактеристика поступка задуживања аптаги било је увођење у посед дужникове непокретности, без процеса, у двострукој вредности, а поверилац је тај посед могао да ужива све док дужник у целости не исплати дуг.

²³ Ружа Ћук, *Бреза и Комарани – средњовековна насеља у Полимљу*, Историјски часопис XXXIV, Београд 1987, 61-73, стр. 67, нап. 20.

ра вина (малвазије) и једног товара разне робе, укупне вредности од 220 дуката, за цену превоза и царина од 9,5 перпера, до цркве Грлице, на територији деспота Ђурђа. Ту робу треба да прими Николин гласник или слуга, чија је сигурност на путу била такође Станојева обавеза. Исто одредиште и датум показују да је Станоје формирао караван од шест товара робе двојице Дубровчана, те је тако, плаћен са две стране, постигао високу укупну цену превоза од 17,5 перпера. Спајање робе различитих трговаца у једном каравану подржавала је и дубровачка влада. Управо поводом једног каравана, који је Станоје Станковић спроводио 1432. године до Сребрнице, дубровачко Мало веће донело је начелну одлуку да се ни на који начин не могу обавезивати власи који спроводе караване да престану да преносе и другу робу.²⁴

Никола (Форте) Главичић увозио је малвазију из Венеције преко дубровачке компаније браће Кабужић. За 2 барела малвазије 24. маја 1429. године био је задужен да плати 4 дуката.²⁵ Млетачки барел (*barile*), бачва или буре, потезао је 64,39 l, а дубровачки 64,88 l, што је приближно одговарало величини анконитанске салме као мере за вино од 3,¼ дубровачке квинте, односно 71,5 l, како је забележено у дубровачким документима 1375-1376. године.²⁶

Познати подаци о цркви Грлици у свему одговарају положају цркве на који указује Грлички поток у селу Родијељи. Непосредна околина била је укључена у властелинство хумске епископије са седиштем у Светом Петру на Лиму, у самом селу и око њега било је активног старог рударења, привлачног за приморске трговце, а ту су се укрштали и гранали путеви. Како сведоче дубровачки извори, цр-

²⁴ Андрија Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, Историјски институт САНУ, Београд 1997, 270-271, Станоје се обавезао Павлу Соркочевевићу под одређеном казном да ће пренети његов товар одвојено, али је ослобођен те казне, јер је намера владе била да се власи никако не смеју обавезивати да сами престану да носе и другу робу у караванима. Оним трговцима, који желе да им се роба разликује, остављено је на слободу да је шаљу и одвајају по вољи.

²⁵ Десанка Ковачевић Којић, *Трговачке књиге браће Кабужић (Saboga) 1426-1433*, Споменик СХХХИИ, Београд 1999, 238, fol. 70.

²⁶ М. Влајинац, *Речник наших старих мера II*, Београд 1964, 149-150, s.v. Барило; *Исто IV*, Београд 1974, 812, s. v. Salma.

Mcccxxiii, die xviii marti

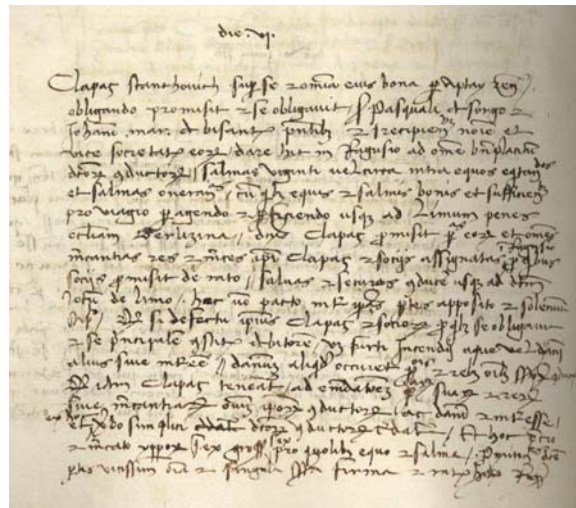
Cherach Miloseuich et Raschus Crebeglanouich morolacchi quippe de cathono Malaseuici promiserunt super se et bona sua dare et preparare hic in Ragusio equos quatraginta bonos et aptos ad ferendum salmas carauani infrascripti Ziuchy Radosaglich, Nicole Ziuolinovich et sociorum. Promittentes dicti Raschus et Cherach venire cum dictis equis hic in Ragusam die mercurii proximi post festum pasce resurrectionis dominice proxime future. Et si in dicto termino non ducerent equos predictos et dicti Ziuchus et socii facerent aliquam inpensam in mittendo pro dictis morolachis, quod totam dictam inpensam predicti Raschus et Cherach in solidum solvere teneantur et reficere ipsi Ziucho et sociis VI grossos. Et si dicti Raschus et Cherach in dicto termino venirent cum equis predictis et dicti Ziuchus et socii in dicto termino eis non darent salmas et non onerarent equos predictos quod a dicto termino in antea pro quolibet equo dictus Ziucho et socii et pro qualibet die quo ultra terminum predictum eos tenerent solvere teneantur ipsis morolacchis grossos sex. Qui Raschus et Cherach onerare teneantur hic in Ragusa et salmas predictas ferre teneantur in loco dicto Bris in Pripogle /прецртано: Lim ad ecclesiam que dic cuy dicitur Gerlicina / et hinc debeant pro qualibet salma portata ad dictum locum ypperperos octo. Et si defectu ligaminum aliqua salma cecideret in via et propter hoc aliquod damnum eveniret in salma predicta quod dicti morolachi ipsum damnum solvere teneantur. Et si aliquod furtum fieret in dicto carauano per ipsos Raschum et Cherachum et socios suos, dicti Raschus et Cherach ipsum furtum solvere teneantur. Et teneantur etiam ipsi Raschus et Cherach ire personaliter cum carauano predicto promittentes partes predicte una alteri et altera uni omnia predicta attendere et obseruare. Ren(untiantes).

1423, дана 19. марта

Херак Милошевић и Раско Хребелјановић, Морлаци из катуна Малешевци, обећали су обавезујући себе и своја добра, да дају и припреме овде у Дубровнику четрдесет добрих коња подобних да носе товар каравана доле уписаних Живка Радосаљића, Николе Живолиновића и ортака. Обећавши речени Раско и Херак да ће доћи са реченим коњима овде у Дубровник у прву среду после следећег Ускрса Господњег. И ако до реченог рока не би довели напред речене коње и речени Живко и ортаци би имали неки трошак због слања по

речене Морлаке, онда цео изречени трошак речени Раско и Херак имају солидарно да надокнаде и плате Живку и ортацима шест гроша. А ако речени Раско и Херак реченог рока дођу с напред реченим коњима и речени Живко и ортаци уговореног рока њима не би дали товаре и не би натоварили напред речене коње, нека од реченог рока надаље за сваког појединог коња и за сваки поједини дан који њих преко уговореног рока задрже, речени Живко и ортаци имају да плате Морлацима шест гроша. А ови Раско и Херак дужни су да натоваре (коње) овде у Дубровнику и речене товаре треба да однесу у место Брис (= Бреза) у Преполу (=Пријеполу), /прецртано: Лим, код цркве која се зове Грличина /, а одавде потражују за сваки товар пренет до реченог места осам перпера. И ако због рђавих веза неки товар испадне на путу и због тога дође до оштећења реченог товара, треба речени Морлаци да плате ту штету. И ако би се догодила нека крађа у реченом каравану због Раска и Херака и њихових ортака, речени Раско и Херак дужни су да надокнаде крађу. И дужни су, такође, сами Раско и Херак, да лично иду с напред реченим караваном, обећавши речене странке једна другој да ће поштовати и држати све речено. Одричући се итд.

2.

Државни архив у Дубровнику
Diversa Cancelariae sv. 45 fol. 235-235' (6.VI 1429)

Die VI

Clapaç Stanchouich super se et omnia eius bona per aptay, ren(untiando), obligando promisit et se obligavit ser Pasquali de Sorgo et Johanni Marini de Bisanti presentibus et recipientibus videlicet nomine et vice societatis eorum, dare hic in Ragusio ad omnem beneplacitum dictorum conductorum salmas viginti vel circa intra equos equitandos et salmas onerandas, cum quibus equis et salmis bonis et sufficientibus pro viagio per agendo et perficiendo usque ad Limum penes ecclesiam Gerlizina, dictus Clapaç promisit personas eorum et omnes mercantias res et merces ipsi Clapaç et sociis assignatas in Ragusio pro quibus sociis promisit de rato, saluas et securas conducere usque ad dictum locum de Limo. Hoc uero pacto inter ipsas partes apposito et solemniter scripto, et quod si defectu ipsius Clapaç et sociorum pro quibus se obligavit et se principalem constituit debitorem, videlicet furti, incendii, aquae vel damni alius siue interesse, damnum aliquod occuret personis et rebus omnibus suprascriptorum conductorum, quod idem Clapaç teneatur ad emendationem personarum suarum et rerum siue mercantiarum omnium ipsorum conductorum ac damnum et interesse, ex hoc et verbo simplici /прецртано: addate/ dictorum conductorum credatur. Et hoc precio et mercato ypperperorum sex grossorum sex pro quolibet equo et salma. Promitentes dicte partes vicissim omnia et singula suprascripta firma et rata habere. Renuntiantes.

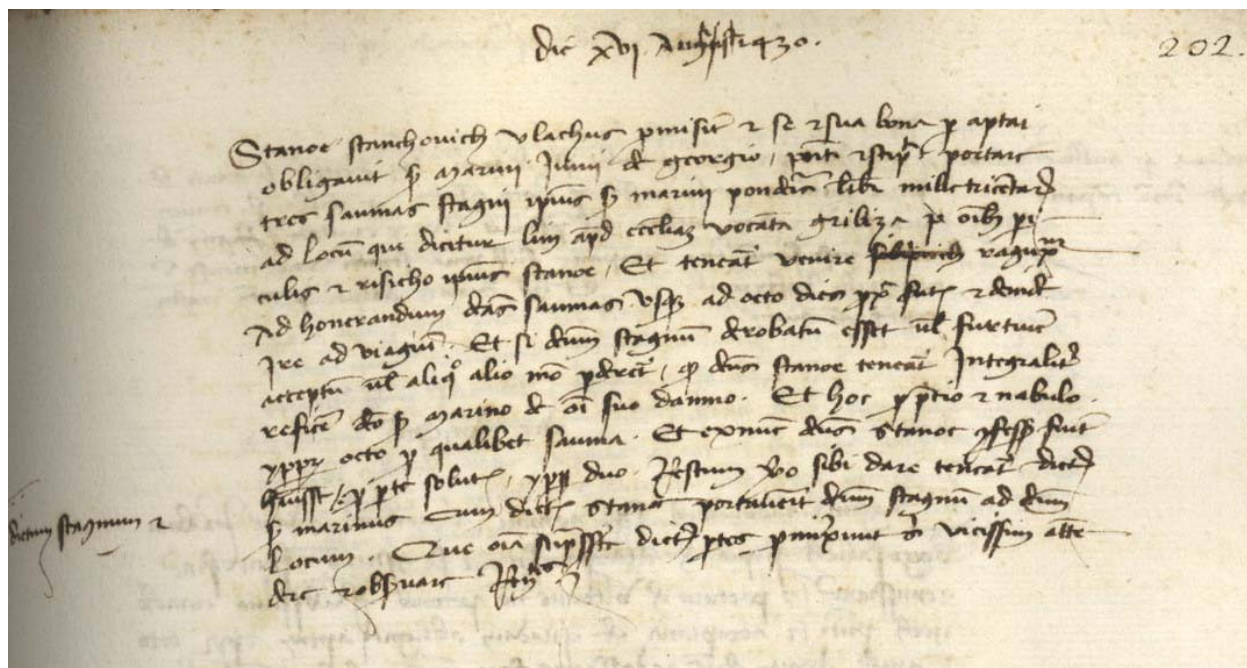
(6.VI 1429)

Шестог дана

Хлапац Станковић обавезавши себе и своја добра за аптаги, одричући се, обећао је и обавезао се сер Пасквалу Соркочевићу и Ивану Марина Бизанти, који су присутни и прихватају у име њиховог друштва и заступајући га, да овде у Дубровнику, по вољи речених унајмљивача, опреми двадесет товара или око тога, што коња за јахање, што за ношење товара, а са тим коњима и товаром добрим и подобним за обављање путовања и преноса до Лима код Грличине цркве, речени Хлапац обећао је да ће њихове људе и све ствари и робу (који су) поверени самоме Хлапцу и ортацима у Дубровнику, у име којих је ортака право обећао, да читаве и сигурне, одведе све до реченог места Лима. Под овим, пак, условом уговореним међу странкама и свечано записаним, ако кривицом самога Хлапца и ор-

така, за које се обавезао и себе поставио за главног дужника, наиме за крађу, пожар, воду или другу штету или губитак, настане нека штета људима и свим стварима унајмљивача горе уписаних, Хлапац је дужан да надокнади њихове људе и ствари или робу свих унајмљивача и штету и губитак, стога и простом речју речених унајмљивача поверава му се, и то по цени и тргу шест перпера шест гроша за сваког коња и товар. Обећавајући међусобно речене стране да ће се држати горе уписаног у целини и појединачно чврсто и правилно. Одричући се итд.

3.

Државни архив у Дубровнику
Diversa Cancellariae sv. 46 fol.202' (16. VIII 1430)

Die XVI Augusti 1430.

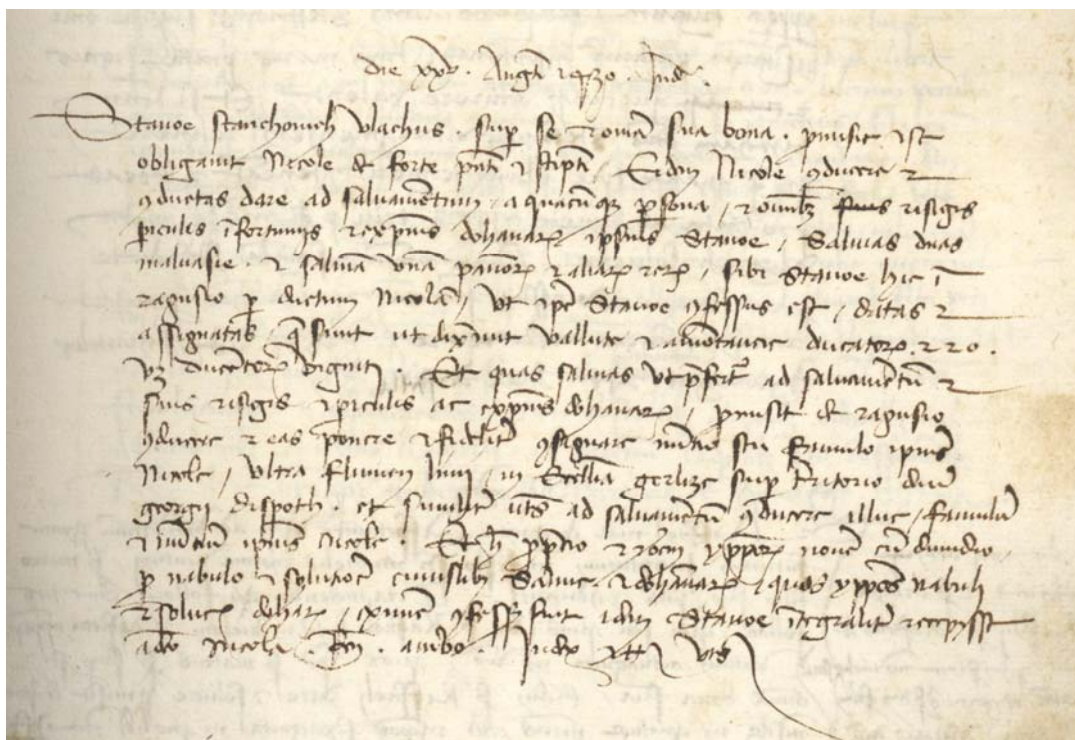
Stanoe Stanhouich vlachus promisit et se et sua bona per aptai obligauiser Marini Junii de Georgio, presenti et stipulanti, portare tres saumas stagni ipsius ser Marini ponderis librarum milletricentarum ad locum qui

dicitur Lim apud ecclesiam vocatam Griliza omnibus periculis et risicho ipsius Stanoe. Et teneatur venire /прецртано: Schipinich/ Ragusam ad honerandum dictas saumas usque ad octo dies proxime futuras et deinde ire ad viagium. Et si dictum stagnum derobatum esset uel furtiue acceptum uel aliquo alio modo perderetur, quod dictus Stanoe teneatur integraliter reficere dicto ser Marino de omni suo damno. Et hoc pro pretio et nabulo ypperperorum octo pro qualibet sauma. Et ex nunc dictus Stanoe confessus fuit habuisse dictum stagnum et pro parte solutionis ypperperos duo. Restum uero sibi dare teneatur dictus ser Marinus cum dictus Stanoe portauerit dictum stagnum ad dictum locum. Que omnia suprascripta dictae partes promiserunt sibi vicissim attendere et obseruare. Renuntiantes.

Дана 16. августа 1430.

Станоје Станковић влах обећао је, (обавезавши) се собом и својим добрима за аптаги, сер Марину Јунија Ђорђића, који присуствује и уговара, да ће однети три товара калаја сер Марина, тешка хиљаду триста либара до места које се назива Лим код цркве назване Грлица, уз све опасности и ризик самога Станоја. И дужан је да дође у Дубровник да натовари речене товаре и то за осам следећих дана и затим да иде на пут. И ако би речени калај био опљачкан или крађом узет или ако се на неки други начин изгуби, да речени Станоје мора реченом сер Марину у целости да надокнади сву његову штету. А ово за цену и понос (= превоз) од осам перпера за сваки товар. И сада је речени Станоје признао да је примио речени калај и део плаћања од два перпера. Остатак, пак, треба да му да речени сер Марин када речени Станоје буде донео речени калај на речено место. Ово све горе написано речене стране су обећале да ће узајамно држати и поштовати. Одричући се итд.

4.

Државни архив у Дубровнику
Diversa Notariae 16 fol 277 (25. VIII 1430)

Die XXV Augusti 1430 Indictione

Stanoe Stanchouich vlachus. super se et omnia sua bona. promisit et se obligavit Nicole de Forte presenti et stipulanti, eidem Nicole conducere et conductas dare ad saluamentum a quacumque persona, et omnibus risigis, periculis, et fortunibus et expensis dohanarum ipsius Stanoe, salmas duas maluasiae et salmam unam pannorum et aliarum rerum, sibi Stanoe hic in Ragusio per dictum Nicolam, ut ipse Stanoe confessus est, datas et assignatas, que sunt, ut dixerunt, vallute et amontancie ducatorum 220 videlicet ducentorum viginti. Et quas salmas, ut prefertur, ad saluamentum et suis risigis et periculis ac expensis dohanarum, promisit de Ragusio conducere et eas ponere et fideliter consignare

nuntio seu famulo ipsius Nicole, ultra flumen Limi, in ecclesia Gerlize super territorio domini Georgi despoth. Et similiter ut supra ad saluamentum conducere illuc famulum et nuntium ipsius Nicole. Et hoc pro pretio et ratione ypperperorum nouem cum dimidio pro nabulo et solutione cuiuslibet salme et dohanarum in quos ypperperos nabuli et solutionis dohanarum, ex nunc confessus fuit idem Stanoe integraliter recepsyse a dicto Nicola . Renunciando. Ambo iudex et testes ut supra.

Дана 25. августа 1430. индикта

Станоје Станковић влах, и собом свим својим добрима обећао је и обавезао се Николи де Форте, који присуствује и уговара, да ће Николи пренети и пренете предати, неоштећене од било које особе, и уз све Станојеве ризике, опасности, тешкоће и трошкове царина, два товара малвазије и један товар тканина и других ствари, које је њему, Станоју, овде у Дубровнику речени Никола дао и уручио, како је сам Станоје признао, а које су, како су рекли, вредности суме од 220 дуката, наиме двеста двадесет. Те товаре, како је речено, неоштећене и на свој ризик и опасности као и трошкове царина, обећао је да пренесе из Дубровника и верно уручи Николином гласнику или слуги, преко реке Лима, у цркви Грлици на територији господина деспота Ђурђа. И слично као горе, да безбедно одведе тамо слугу и гласника Николе. И то рачунајући за цену девет и по перпера за превоз и плаћање сваког појединог товара и царина, а те перпере за превоз и плаћање царина, сада је признао сам Станоје да је у целости примио од реченог Николе. Одричићи се итд. Оба, судија и сведок, као горе.

Gordana Tomović

THE RAGUSAN DOCUMENTS
ABOUT THE CHURCH GRLICA IN POLIMLJE

Summary

There are known only four documents from the State Archive of Dubrovnik that mention the church Grlica in Polimlje. Although the exact place of the church was unknown until recently, some valuable information indicate that it was in the village Rodijelja, on the mouth of the stream Grlica (Grlički potok) to the river Bistrica, the right confluent of the river Lim, near Bijelo Polje. Ragusan documents show that the church Grlica was frequented by ragusan caravans with various goods, cloth, tin and wine. Their owners were well-known ragusan merchants of the XV century, some living for a long period in Pristina (Nikola Glavić, Nikola Živolinović) and the traffic and transport organized well known Vlachs Herak Milošević, brothers Stanoje and Klapac Stanković. The original texts of the ragusan documents from the years of 1423 -1430, with translation, are given in the annex.